

Öğrencilerin Uzaktan Eğitime Yönelik Algı, Düşünce ve Deneyimleri

Students' Thoughts and Experiences on Distance Education

Günay ARSLAN¹, Güler CİMETE², Tuğba ALTINTAŞ³

Geliş Tarihi (Received): 16.10.2024

Kabul Tarihi (Accepted): 16.10.2024

Yayın Tarihi (Published): 25.12.2024

Özet:

Amaç: Pandemi dönemi, tüm eğitim kademelerinde, hızlı bir şekilde uzaktan eğitime geçişi zorunlu kılmıştır. Bu araştırma üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüş ve deneyimlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç-Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel tipteki bu araştırma, Eylül-Ekim 2020 tarihleri arasında Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde bulunan 13 bölümün 1390 öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen Uzaktan Eğitim Değerlendirme Formu ile toplanmıştır. Uzaktan eğitime yönelik 30 maddeden oluşan bu form için hesaplanan Kapsam Geçerlilik Oranı (KGO) 0,72 ile anlamlı bulunmuştur.

Bulgular: Uzaktan eğitime öğrencilerin %92'si evinden, %80'i kendi bilgisayarından katılım sağlarken, %7,7'si bir yakınının bilgisayarı, %2,7'i bir yakınının tableti ya da telefonundan katılım sağlamış, %10,4'ü derslere eş zamanlı (senkron) katılamamış, %16'sı sürekli internet bağlantısı sorunu yaşamış, %19,7'si teknik ve internet sorunu nedeniyle sınavlarına tekrar

girmek zorunda kalmıştır. Öğrencilerin yarısından fazlası (%54,2) ses-görüntü kopuklukları, %40,8'i dersi izlerken dikkatinin başka yöne kayması, %31,7'si başka iş ve etkinlikleri öncelik kazanması, %24,3'ü derse zorunlu katılım olmaması nedeniyle öğrenmelerinin olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Öğrencilerin dörtte biri tüm dersler için uzaktan eğitimi tercih ederken, çoğunluğu yüz yüze eğitimi tercih etmiştir (%55,7). Öğrencilerden %53,5'i laboratuvarlı, %48,3'ü klinik uygulamalı ders almakta olup, bunlardan %66,3'ü laboratuvar uygulamalarının yüz yüze yapılmasını, %61,5 klinik uygulamaların uzaktan eğitim ile verilemeyeceğini belirtmiştir.

Sonuç: Sağlık Bilimleri Fakültesinde tüm derslerin uzaktan eğitim ile verilemeyeceği, özellikle laboratuvar ve klinik uygulamalı dersler için uzaktan eğitimin uygun olmadığı belirlenmiştir. Bu nedenle ana dersler yerine bazı destekleyici teorik derslerin hibrit şekilde verilerek, öğrencilerin hem yüz yüze hem uzaktan eğitim şansına sahip olmaları ve kurumların güçlü bir alt yapı desteği sağlaması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan eğitim, online eğitim, öğretim çeşitleri, öğrenci

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3490-3999>

² ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0610-6140>

³ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4779-8668>

Abstract:

Objective: The pandemic period has made it necessary to rapidly transition to distance education at all levels of education. This research was conducted to determine the opinions and experiences of university students regarding distance education.

Materials and Methods: This analytical cross-sectional study was conducted between September and October 2020 with 1390 students from 13 departments of the Faculty of Health Sciences. Data were collected using the Distance Education Evaluation Form developed by the researchers. The Content Validity Ratio (CVR) calculated for the form consisting of 30 items for distance education was found to be significant at 0.72.

Findings: In the study, 7,7% of the students participated in distance education via a relative's computer, 2,7% via a relative's tablet or phone, 10,4% could not attend classes synchronously, 16% experienced constant internet connection problems, and 19,7% had to retake their exams due to technical and internet problems. More than half of the students (54,2%) stated that their learning

was negatively affected by audio-video interruptions, 40,8% by distraction while watching the lesson, 31,7% by prioritizing other work and activities, and 24,3% by not having mandatory attendance in class. While a quarter of the students preferred distance education, the majority (%55,7) preferred face-to-face. 53,5% of the students took courses with laboratories, 48,3% took clinical courses, 66,3% stated that laboratory practices should be done face-to-face, and 61,5% stated that clinical practices could not be given through distance education.

Conclusion: It has been determined that not all courses in the Faculty of Health Sciences can be given via distance education, and distance education is not suitable, especially for laboratory and clinical practical courses. Therefore, it may be recommended that some supporting theoretical courses be given in a hybrid manner instead of the main courses, so that students have the opportunity to receive both face-to-face and distance education, and that institutions provide strong infrastructure support.

Keywords: Distance education, online education, types of teaching, student

GİRİŞ

Geçmiş 200 yıl kadar gerilere dayanan uzaktan eğitim, öğrencinin eğitim aldığı yerleşkeye gelmeden, zaman ve mekan bağımlılığı olmadan, dersleri istediği zaman tekrar izleyebileceği teknolojilerin kullanıldığı bir eğitim sistemidir (İşman, 2011, s. 2). Uzaktan eğitim, öğrencinin daha aktif katılımı ile sorumluluk almasını gerektiren bir eğitim şeklidir. Öğrenci istediği zaman, istediği hızda öğrenme şansına sahiptir ve belli bir kapalı mekanda bulunma zorunluluğu yoktur (Odabaş 2003, İşman, 2011, s. 2, Kaya 2002). Bu serbestlik, öğrencinin öğrenme sorumluluğu geliştirmesini gerektirirken, bu tür becerileri geliştirme şansı da yaratır. Uzaktan eğitimde de öğrenciler çeşitli iletişim araçlarını kullanarak eğitici ve arkadaşları ile iletişim kurabilir (Odabaş, 2005; İşman, 2011, s. 2; Çengel, 2004). Ancak, uzaktan eğitim programlarındaki yüz yüze iletişim eksikliği ya da kısıtlılığı, mevcut teknoloji olanakları ile doğru bir şekilde desteklenmez ise, öğrenci beklentileri karşılanamaz ve öğrenci sistem dışına çıkarak, öğrenme sorunu ile karşı karşıya kalabilir (Bilgiç ve Tüzün, 2015).

Uzaktan eğitimde yüz yüze eğitim ilişkilerinin kolay

sağlanamaması, yardımsız ve kendi kendine öğrenme alışkanlığı olmayan öğrencilere yeterince yardım sağlanamaması, uygulamaya dönük dersler ile beceri ve tutuma yönelik davranışların etkili şekilde geliştirilememesi, iletişim teknolojilerine bağımlı olunması ve bu teknolojiye ulaşılma güçlüğü, bu eğitim şeklinin sınırlılıklarından bazılarıdır (İşman, 2011, s. 5; Kaya, 2002). Yine, uzaktan eğitim programındaki etkileşim, geri bildirim, öğrenci ve öğretmen davranışları, aktiviteler, materyaller, online tartışma ve konferanslar, kurumsal, öğretimsel ve teknik destek, teknolojik özellikler, öğrencilerin öğrenme stilleri, öz yeterlilikleri, bilgi ve becerileri, uzaktan eğitimden memnuniyet ve performansı etkileyen faktörlerdendir (Parlak, 2007).

İlk uygulaması 1728 yılında posta ile yapılan uzaktan eğitim, günümüzde gelişen bilişim teknolojileri sayesinde daha nitelikli, telekonferans ve internet uygulamaları biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Bu uzaktan eğitim uygulamaları sayesinde birbirlerinden kilometrelerce uzaklıkta farklı ortamlarda olan öğretmen ve öğrenciler, birbirleriyle görüntülü ve sesli olarak etkili iletişim kurabilmektedirler (İşman,

2011, s. 2). Ülkemizde 1998 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde asenkron (eşzamansız) olarak başlayan internet temelli uzaktan eğitim uygulamaları, günümüzde senkron ve asenkron olarak pek çok eğitim ve eğitim dışı kamu ve özel kurumlarda gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de internet temelli uzaktan eğitim programlarının sayısı ve çeşitliliği her geçen gün artmaktadır. Özellikle öğretim alanlarında hızla yaygınlaşmakta olan internet temelli uzaktan eğitim uygulamaları, covid-19 pandemisinin etkisi ile tüm toplumun gündemine ve çoğunluğunun yaşamına hızla yerleşmiştir. Gelecek yıllarda da kısmen ya da tümünden internet temelli uzaktan eğitimin devam etme olasılığı (YÖK üniversite müfredatlarının %30'unun uzaktan eğitim derslerinden oluşturulabileceğini belirtmiş olup, üniversiteler bu düzenlemeye gitmiştir), bu konuda öğrenci etkilenimlerinin belirlenmesi gereğini ortaya çıkarmıştır.

Amaç: Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin deneyimleri ve görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden tanımlayıcı kesitsel desende yapılmıştır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma, Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulu'ndan onay, Sağlık Bilimleri Fakültesi yönetiminden yazılı izin alındıktan sonra, Eylül-Ekim 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nin 13 bölümünde öğrenim gören toplam 2935 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem, uzaktan eğitim deneyimi yaşamış olan 1.,2.,3.,4. sınıf öğrencilerden, araştırmaya katılmayı kabul eden ve veri toplama formlarını eksiksiz dolduran toplam 1390 öğrenci katılmıştır. Evren ve örneklem sayıları dikkate alınarak yapılan hesaplamada, güven aralığı %99.99 olarak bulunmuştur.

Veri Toplama Araçları ve Özellikleri

Veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından literatür bilgisinden yararlanarak oluşturulan "Uzaktan Eğitim Değerlendirme Formu" kullanılmıştır (Bilgiç ve Tüzün 2015, Çengel 2004, Kurkul 2011, McBrien ve ark. 2009, Odabaş 2003, Parlak 2007).

Uzaktan Eğitim Değerlendirme Formu

Form dört bölümden oluşmakta olup, ilk bölümde öğrencilerin tanıtıcı özelliklerini içeren 9 soru bulunmaktadır. İkinci bölüm, öğrencilerin uzaktan eğitim deneyimlerinin teknik/teknolojik boyutuna yönelik 7 maddeden oluşmakta olup, her bir madde "Evet her zaman" "Evet bazen", "Hayır hiçbir zaman" seçeneklerini içermektedir. Formun üçüncü bölümünde, öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin deneyimleri, düşünceleri ve önerilerini değerlendirmeyi sağlayan 16 madde bulunmaktadır. Her bir madde "Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum" seçeneklerinden oluşmaktadır. Formun son bölümünü, sadece laboratuvar ve/veya klinik uygulaması bulunan dersleri alan öğrencilerin doldurduğu 7 madde oluşturmaktadır. Her bir madde "Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum" seçeneklerini içermektedir.

Uzaktan Eğitim Değerlendirme Formu, uzaktan eğitim konusunda bilgi ve deneyime sahip 10 uzman tarafından değerlendirilmiştir. Uzaktan eğitime yönelik 30 maddeden oluşan form için hesaplanan Kapsam Geçerlilik Oranı (KGO) 0.72 ile anlamlı bulunmuştur.

Verilerin Toplaması

Veriler toplanmaya başlamadan önce, soruların yeterlilik ve anlaşılabilirliğini belirlemek amacı ile, örneklem büyüklüğünün %5'i olan 134 öğrenciye ön uygulama yapılmıştır. Formdaki maddelerin anlaşıldığı ve yeterli olduğu saptanıp, herhangi bir değişiklik yapılmadığından, bu öğrenciler de örneklem kapsamına alınmıştır (Kubilya 2002).

Google formlar üzerine veri toplama aracı maddeleri girilmiş ve dosya linki WhatsApp öğrenci grupları, öğrenci e-mailleri ve STIX uygulamaları (üniversitenin öğrenciler ile iletişim kanalı) üzerinden öğrencilere ulaştırılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler, Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi (SPSS) for Windows 22.0 yazılımı kullanılarak analiz edilmiştir. Analizde betimsel istatistikler olarak frekans değerlerinden yararlanılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için Üsküdar Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Fakültesi'nden 25/08/2020 58637610-100/7149 No'lu kurum izni ve Üsküdar Üniversitesi, Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 27/08/2020 tarihli 61351342/ 2020-392 No'lu etik onayı alınmıştır. Ayrıca, tüm katılımcılardan yazılı onam alınmıştır. Makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

BULGULAR

Tablo 1: Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri

Bölüm	n	%	Yaş	n	%
Beslenme	57	4,1	17-20	682	49,1
Dil ve konuşma terapisi	148	10,6	21-23	613	44,1
Ebelik	295	21,2	24-25	64	4,6
Ergoterapi	155	11,2	26 ve üstü	31	2,2
Fizyoterapi	269	19,4	Sınıf		
Hemşirelik	88	6,3	1. Sınıf	454	32,7
İş Sağlığı ve Güvenliği	5	0,4	2. Sınıf	356	25,6
Odyoloji	64	4,6	3. Sınıf	345	24,8
Ortez-Protez	24	1,7	4. Sınıf	235	16,9
Perfüzyon	242	17,4	Çalışma Durumu		
Sağlık Yönetimi	1	0,1	Çalışıyorum	179	12,9
Sosyal Hizmet	42	3,0	Çalışmıyorum	1211	87,1
İnternet-Bilgisayar-Telefon Kullanabilme Becerisi			Uzaktan Eğitime Katılım Sağlanan Araç*		
Düşük	69	5,0	Bilgisayar	594	42,7
Orta	953	68,6	Telefon	309	22,2
Yüksek	368	26,5	Tablet	57	4,1
			Bilgisayar ve telefon	504	36,3
			Yakınının bilgisayarı	108	7,7
			Yakınının tableti/telefonu	38	2,7
Uzaktan Eğitim Derslerine Ulaşım Yeriniz*			Uzaktan eğitime katıldığı yer		
Arkadaş/akraba/komşu evi	18	1,3	Kasaba	49	3,5
Evim	1279	92,0	Köy	45	3,2
İnternet Cafe-2	7	0,5	Şehir	1296	93,2
Diğer (iş yeri, yurt, kütüphane)	86	6,2			
Laboratuvar Uygulamalı Ders Alma Durumu			Klinik Uygulamalı Ders Alma Durumu		
Evet	745	53,5	Evet	647	46,5
Hayır	645	46,5	Hayır	743	53,5
TOPLAM	1390	100.0	TOPLAM	1390	100.0

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 2: Öğrencilerin Uzaktan Eğitimin Teknik/Teknolojik Boyutuna Yönelik Deneyimleri

Uzaktan eğitim derslerine	Her zaman		Bazen		Hiçbir zaman		TOPLAM	
	n	%	n	%	n	%	N	%
Eş zamanlı (senkron) katılan	530	38,1	716	51,5	144	10,4	1390	100,0
Katılımda teknik sorunlar yaşayan	213	15,3	974	70,1	203	14,6	1390	100,0
Katılımda internet bağlantısı sorunu yaşayan	223	16,0	904	65,0	263	18,9	1390	100,0
Yaşadığı teknik sorunlarda (sisteme girememe, kopma vb), üniversite bilişim merkezinden yeterli destek alan	300	21,6	525	37,8	565	40,6	1390	100,0
Yaşadığı sorunlarda hocaların yardım alan	498	35,8	638	45,9	254	18,3	1390	100,0
Sınavlarda teknik sorunlar yaşayan	226	16,3	855	61,5	309	22,2	1390	100,0
Sınavlarında yaşadığı bağlantı sorunları nedeniyle tekrar sınava girmek zorunda kalan	274	19,7	582	41,9	534	38,4	1390	100,0

Tablo 3: Öğrencilerin Uzaktan Eğitime İlişkin Düşünce ve Deneyimleri

Düşünce ve Deneyimler	Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		TOPLAM		
	n	%	n	%	n	%	N	%	%
-Dersleri istediğim zaman istediğim kadar izleme şansının olması öğrenmemi artırdı	1010	72,6	159	11,4	221	15,9	1390	100,0	
-Uzaktan eğitim sayesinde internet-bilgisayar telefon kullanma becerim arttı	734	52,7	344	24,7	313	22,5	1390	100,0	
-Uzaktan eğitim derslerinde daha fazla görsel materyal (video filmleri gibi) paylaşılması öğrenmemi artırdı	763	54,0	333	24,0	294	21,1	1390	100,0	
-Uzaktan eğitim, okula gitme zorunluluğumu ortadan kaldırdığından, daha fazla öğrenme zamanı kazandırdı	560	40,3	277	19,9	553	39,8	1390	100,0	
-Uzaktan eğitimde hocalarıma özgün eğitimde olduğu gibi soru sorma şansım oldu	753	54,2	329	23,7	308	22,4	1390	100,0	
-Uzaktan eğitim derslerinde de sınıf ortamındaki kadar bilgimi, fikrimi paylaşma şansım oldu	613	44,1	339	24,4	438	31,5	1390	100,0	
-Uzaktan eğitimde, senkron/asenkron olarak dersleri dinlemek, dikkatimin başka alanlara kaymasına neden olduğundan başarımlı olumsuz etkilendi	567	40,8	349	25,1	474	34,1	1390	100,0	
-Uzaktan eğitim, asenkron katılım şansı da tanıdığından, başka işlerim ve etkinliklerim öncelik kazandı ve öğrenmem/başarımlı olumsuz etkilendi	440	31,7	344	24,7	606	43,4	1390	100,0	
-Uzaktan eğitimde, derslere zorunlu katılım söz konusu olmadığından, öğrenmem olumsuz etkilendi	338	24,3	251	18,1	801	57,6	1390	100,0	
-Uzaktan eğitim, diğer arkadaşlarımla etkileşim şansımı azalttığından, öğrenmemi olumsuz etkiledi	522	37,6	290	20,9	578	41,6	1390	100,0	
-İnternet bağlantının güçsüz olması dersleri izlememi engellediğinden, öğrenmem yetersiz oldu	454	32,6	309	22,2	627	45,1	1390	100,0	
-Bilgisayar ya da tabletimin olmaması, dersleri izleme ve bilgileri öğrenmemi engelledi	328	23,6	165	11,9	897	64,5	1390	100,0	
-Uzaktan eğitim derslerini eş zamanlı (senkron) izlerken, ses ve görüntü kopuklukları dersi izleme isteğimi azalttı	753	54,2	273	19,6	364	26,1	1390	100,0	
-Uzaktan eğitim derslerim, ailemin günlük yaşam stilini olumsuz etkiledi	410	29,5	264	19,0	716	51,5	1390	100,0	
-Üniversite eğitimimde uzaktan eğitimi yüz yüze eğitime tercih ederim	341	24,5	282	20,3	767	55,2	1390	100,0	
-Tüm derslerin uzaktan eğitim ile verilmesini isterim	362	26,0	228	16,4	800	57,5	1390	100,0	

-Uzaktan eğitim sınavlarında teknik sorunlar yaşamamı başarımlı olumsuz etkiledi	564	40,6	316	22,7	510	36,7	1390	100,0
-Hızlı yazı yazma yeteneğimin iyi olmaması nedeniyle, uzaktan eğitim sınavlarındaki açık uçlu soruları tam olarak cevaplayamadım	318	22,9	451	32,4	621	44,7	1390	100,0
-Uzaktan eğitim sınavlarında açık uçlu sorular sorulmamalı	902	64,9	245	17,6	243	17,5	1390	100,0
-Uzaktan eğitim sınavları, teknik sorun yaşama riski nedeniyle endişemi (anksiyetemi/kaygımı) artırıyor	930	66,9	176	12,7	284	20,4	1390	100,0
-Derslerin hibrit (bazı öğrenciler sınıfta, bazı öğrencilerin online katılımı) şeklinde yapılması, sadece online yapılmasından daha öğreticidir	648	46,6	311	22,4	431	31,0	1390	100,0

Tablo 1’ de öğrencilerin tanıtıcı özellikleri yer almaktadır. Çalışmaya en fazla Ebelik, Fizyoterapi, Perfüzyon ve Ergoterapi Bölümü öğrencileri katılım sağlamıştır ve %12,9’u çalışmaktadır. Öğrencilerin %92,0’si uzaktan eğitime evinden, %22’si sadece telefonundan, %7,7’si bir yakınının bilgisayarı, %2,7’i bir yakınının tableti ya da telefonundan katılım sağlamaktadır. Öğrencilerin %5,0’i bilgisayar-telefon kullanma becerisinin düşük, %68,6’sı orta düzeyde olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerden %53,5’i laboratuvarlı, % 48,3’ü klinik uygulamalı ders almaktadır.

Tablo 2’de öğrencilerin uzaktan eğitimin teknik/teknolojik boyutuna yönelik deneyimleri yer almaktadır. Öğrencilerin % 10,4’i uzaktan eğitim derslerine hiç eş zamanlı (senkron) katılmamıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu derslere katılımda her zaman ya da bazen teknik ve/veya internet bağlantısı sorunu yaşamış ve bir bölümü üniversite bilişim merkezi ve/veya hocalardan destek almıştır. Derslere katılımda her zaman sorun yaşadığını belirten öğrenciler (%15,3), sınavlarda da sorun yaşamış ve %19,7 gibi büyük bir oranı tekrar sınava girmek zorunda kalmıştır.

Öğrencilerin yarıdan fazlası, uzaktan eğitim ders kayıtlarını istediği zaman izleme şansı bulmasının ve derslerde fazla miktarda görsel materyalin kullanılmasının öğrenmelerini artırdığını, aynı zamanda soru sorma şansının da bulunduğunu belirt-

miştir. Uzaktan eğitimde okula gitme zorunluluğu olmaması nedeniyle öğrenme zamanının arttığını belirten öğrenci (%40,3) oranı ile bu görüşe katılmayan öğrencilerin (% 39,8) benzerlik oranda olması da dikkat çekmiştir. Öğrencilerin azımsanmayacak bir oranı uzaktan eğitim dersleri sırasında dikkatinin başka yöne kaydığını, başka iş ve etkinliklerinin öncelik kazandığını bu nedenle öğrenmelerinin olumsuz etkilendiğini (%40,8) belirtmiştir. Öğrencilerin %37,6 gibi önemli bir kısmı arkadaşlarıyla etkileşim şansının olmamasını da öğrenmeyi olumsuz etkileyen faktörler arasında göstermiştir. Öğrencilerin, dersi dinlerken oluşan ses ve görüntü kopuklukları nedeniyle derse katılım isteğinin azaldığı (%54,2), internet bağlantılarının güçlü olmaması (%32,6) bilgisayar/tabletlerinin olmaması (%23,6) nedeniyle de öğrenmelerinin olumsuz etkilendiği belirlenmiştir. Uzaktan eğitimde teknik sorunlar yaşayarak sınavları tamamlayamama konusu da öğrencilerin büyük çoğunluğu için (66,9) anksiyete/ kaygı yaratmıştır. Teknik sorunların yanı sıra, hızlı yazma becerisi de öğrenciler için (%22,9) sorun oluşturmuş, öğrencilerin yarıdan fazlası (%64,9) sınavlarda açık uçlu soru sorulmaması gerektiğini ifade etmiştir. Tüm bu nedenlerle öğrencilerin yarıdan fazlası (%55,2) uzaktan eğitimi yüz yüze eğitime tercih etmediğini, % 57,5’i de tüm derslerin uzaktan eğitimle verilmesini istemediğini belirtmiştir.

Tablo 4: Öğrencilerin, Uzaktan Eğitim Sürecinde Laboratuvar ve/veya Klinik Uygulamalı Derslerine İlişkin Görüş ve Düşünceleri

	Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		TOPLAM	
	n	%	n	%	n	%	N	%
Laboratuvar uygulamalarına yönelik video çekimlerini izlemek, öğrenmem için yeterli oldu	498	66,8	100	13,4	147	19,7	745	100,0
Derslerimizin laboratuvar uygulamalarına yönelik konularının, yüz yüze eğitim ile telafi edilmesini isterim	494	66,3	99	13,3	152	20,4	745	100,0
Laboratuvarı olan derslerin yüz yüze eğitim ortamlarında gerçekleştirilmesi gerektiğine inanıyorum	496	66,6	126	16,9	123	16,5	745	100,0
Uzaktan eğitimde, derslerimizin laboratuvar uygulamalarını yapamamak, öğrenmemi olumsuz etkiledi	496	66,6	103	13,8	146	19,6	745	100,0
Klinik uygulamalı derslerimiz için hocalarımızla vaka tartışmaları yapmak, bakım planları oluşturmak gibi öğretim etkinlikleri gerçekleştirdik	354	54,7	136	21,0	157	24,3	745	100,0
Klinik uygulamalarda gerçekleştireceğimiz öğretim etkinliklerinin, uzaktan eğitim ile de gerçekleştirilebileceğine inanıyorum	175	27,0	141	21,8	331	51,2	647	100,0
Klinik uygulaması olan dersler, uzaktan eğitim ile verilemez	398	61,5	128	19,8	121	18,7	647	100,0

Öğrencilerin büyük bir bölümü (%66,8) laboratuvar uygulamalarına yönelik video çekimlerini izlemek, öğrenmeleri için yeterli olduğunu ancak yine yakın bir oranı (%66) ise derslerin laboratuvar uygulamalarına yönelik konularının, yüz yüze eğitim ile telafi edilmesini istediğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin %48,4'ü derslerin laboratuvar uygulamalarını yapamamak, öğrenmelerini olumsuz etkilediğini ve sonuç olarak Laboratuvarı olan derslerin yüz yüze eğitim ortamlarında gerçekleştirilmesi gerektiğine inanan öğrenciler de büyük oranda (%48,4) fazladır. Klinik uygulamaları dersler için de öğrencilerin büyük bir bölümü (%54,7) hocalarıyla vaka tartışmaları yapmak, bakım planları oluşturma gibi öğretim etkinlikleri gerçekleştirdiklerini söylerken bu öğrencilerin %51,1'i klinik uygulamaların uzaktan eğitim ile gerçekleştirilebileceğine inanmadığını ve %61,5'i klinik uygulaması olan dersler, uzaktan eğitim ile verilemez dediği belirlendi.

TARTIŞMA

Bu çalışma, pandemi nedeniyle tüm eğitim kademelerinde olduğu gibi Üniversitemizde' de uzaktan eğitime hızlı geçiş sürecinde, öğrencilerin yaşadıkları

deneyimler ve online eğitime yönelik görüşlerini belirlemek amacı ile yapılmıştır. Sağlık bilimleri teorik derslerin yanı sıra laboratuvar ve klinik uygulamalı dersleri ya da stajları içerdiğinden, uzaktan eğitimde daha fazla sorun yaşanabileceği düşüncesi ile, çalışmaya Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencileri alınmıştır.

Araştırmamıza katılan öğrenciler, pandemiyle birlikte uzaktan eğitime hızlı bir geçiş yapmış, bu amaçla Üniversite'nin uygulamaya koyduğu ALMS öğrenme yönetim sistemi ile perculus canlı ders yazılımlarını kullanmaya başlamıştır. Bu sistem ve yazılım, ücret karşılığı kullanılmakta olup, yaşanabilecek sorunların daha hızlı çözümlenmesi yönünden avantaj sağlamaktadır. Durak ve vd. (2020), 33 Üniversiteyi inceledikleri çalışmada da en çok Moodle (ücretsiz öğrenme yönetim sistemi) ve ALMS'nin kullanıldığı, ders yazılımı açısından da perculus'un tercih edildiği belirlenmiştir. Dikmen ve Bahçeci'nin (2020) çalışmasında da, Türkiye'de uzaktan eğitim için kullanılan platformların, profesyonel destek sağlayıcılarla yürütüldüğü görülmüştür. Oysa, Gürçistan' da Google firmasının açık kaynak olarak sunduğu Google Suite platformu kullanılmıştır (Basilaia ve vd., 2020). Karadağ ve vd. (2021) 20 kamu, 10 va-

kıf üniversitesinin uzaktan eğitim kapasitelerini incelemiş ve insan kaynakları, donanım ve yazılım alt yapı ve kapasiteleri, içerik üretim kapasiteleri, sınav alt yapı ve kapasiteleri yönünden yetersiz olduklarını belirlemiştir. Türkiye genelini ele alan ve öğrencilerin katılımıyla yapılan bir araştırmada ise Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecini Türkiye’de bulunana diğer pek çok devlet ve vakıf üniversitelerine göre çok iyi yönettiği sonucuna ulaşmıştır (ÇOMÜ, 2020).

Uzaktan eğitim için profesyonel bir ağ kullanılmasına rağmen, öğrenciler çeşitli sorunlar yaşamıştır. Bu sorunlardan önemli bir bölümünün internet bağlantısı (%16,0 her zaman, %65,0 bazen), bilgisayar-tablet gibi araç-gereç yetersizliği (%22’si sadece telefonundan, %7,7’si bir yakınının bilgisayarı, %2,7’i bir yakınının tableti ya da telefonundan katılım sağlamaktadır), teknoloji kullanma becerisi kısıtlılığı (%5,0’ı düşük, %68,6’sı orta düzeyde beceri sahibi) ve fizik ortam kaynaklı olduğu saptanmıştır. Sisteme bağlanma sorunları yaşayan öğrencilerin tamamına yakını hocaları, yarıdan fazlası bilişim merkezinden destek almıştır (Tablo 2). Kürtüncü ve Kurt’un (2020) çalışmasında da Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin yarıdan fazlasının, pandemi kaynaklı uzaktan eğitim sürecinde internet bağlantısı, bilgisayar kısıtlılığı ve eğitim alt yapı sorunları yaşadıkları, benzer sorunlar ve olanaksızlıkların Orcanlı ve Pekmezci (2020) ile Savaşın (2021) çalışmasında da ortaya konulduğu belirlenmiştir. Çalışmamızda öğrencilerin %10’nu yakınlarının bilgisayar/tablet ya da telefonunu kullanarak derslere katılım sağlamıştır. Ders araç-gereçlerine sahip olmamak öğrencinin derslere senkron katılımını ve/veya istediği zaman dersi izleme şansını azalttığı için öğrenmeyi olumsuz etkileyebilecek faktörlerdir ve öğrencilerin %23,6’sı bunu doğrulamıştır. Öğrencilerin %22’sinin ders ve sınavlara katılım aracı yalnızca telefondur. Küçük telefon ekranından ders dinlemek/izlemek öğrencide yorgunluk ve kolay dikkat dağınıklığı yaratarak başarılarını olumsuz etkileyebileceği gibi, sınavlarda soruları kolayca okumak ve özellikle açık uçlu soruları cevaplamak yönünden de güçlük yaratacaktır. Çalışmamızda öğrencilerin %22,9’u hızlı yazamadığı için sınav sorularını tam olarak cevaplayamadığını belirtmiştir. Bu sorunu yaşayan öğrenci oranının nisbeten düşük olması, öğrencilerin özellikle yoğun telefon mesajlaşmaları

nedeniyle kazandıkları hızlı yazma beceri olabilir. Buluk ve Eşitti’de (2020) kısa sürede hayata geçirilen uzaktan eğitim ders sistemini, öğrencilerin büyük çoğunluğunun (yaklaşık %86’sının) izleyebildiğini belirlemiştir.

Araştırmamızda öğrencilerin çoğunluğu (%40,8) dersleri senkron/asenkron olarak dinlerken dikkatlerinin başka alanlara kayması nedeni ile başarılarının olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Bununla birlikte öğrenciler %72,6 gibi büyük bir oranı ders kayıtlarını istediği zaman tekrar tekrar izleme şansının, %54,0’ı derslerde daha fazla görsel materyal kullanılmasının öğrenmelerini artırdığını belirtmişlerdir (Tablo 3). Üniversite, uzaktan eğitime geçiş sürecinde, derslerde görsel ağırlıklı öğretim materyallerine daha fazla yer verilmesi kararı almış ve Öğretim Elemanları bu öneriyi uygulamaya aktarmıştır. Bunun uzaktan eğitimin yarattığı dezavantajın azaltılmasına katkıda bulunduğu, öğrenci verilerinden anlaşılmaktadır. Genel olarak araştırma bulguları; Öğretim Elemanlarının uzaktan eğitime olanak sağlayan profesyonel ağ sistemini kullanma ve öğretim materyallerini uzaktan eğitime uyarlama konusunda hızlı bir değişim ve uyum göstererek, hem öğrencilere teknik-teknolojik, destek sağladıklarını, hem eğitim verimliliğini düşürmemeye çalıştıklarını göstermiştir.

Araştırmamızda öğrencilerin yarısının uzaktan eğitim derslerinde sınıf ortamındaki gibi soru sorma ve/veya bilgisini, görüşünü paylaşma şanslarının olduğunu belirlenmiştir (Tablo 3). Derse katılım öğrencilerin öğrenmeleri açısından önemli olduğu gibi, gençlerin derse ilgileri ile mobil teknoloji ve interneti kullanma becerilerinin de iyi olduğunu düşündürmektedir. Öğrencilerin %52,7’si uzaktan eğitim sayesinde internet ve bilgisayar teknolojilerinden yararlanma becerisinin arttığını belirtmiştir (Tablo 3).

Öğrencilerin yaklaşık dörtte biri, yüze eğitime göre uzaktan eğitimi tercih ettiğini (%24,5) ve tüm derslerin uzaktan eğitim şeklinde verilmesini önermiş (%26,0) iken yarıdan fazlası bu görüşlere katılmamıştır (Tablo 3). Uzaktan eğitimi tercih eden ve öneren öğrencilerin laboratuvar ve/veya klinik uygulamalı dersler almamaları (%46,5’i laboratuvar, %53,5’i klinik uygulamalı ders almamaktadır) bu tercihin nedeni olabilir.

Laboratuvar uygulamalı ders alan öğrencilerin

%66,6'sı laboratuvar derslerinin yüz yüze yapılması gerektiğini, uzaktan eğitimin öğrenmesini olumsuz etkilediğini belirtir iken, yaklaşık beşte birinin; laboratuvar uygulamalarına yönelik videoları izlemenin (laboratuvarda gerçekleştirilen uygulamaların videoları çekilerek ve/veya internette yer alan uygulama videoları öğrenciler ile paylaşılmıştır) yeterli olduğu, dersin yüz yüze yapılmasına gerek olmadığı, dahası klinik uygulamalı derslerin uzaktan eğitim ile gerçekleştirilebileceğini belirtmesi (%18,7) ilginç bir bulgudur (Tablo 4). Çalışan öğrencilerin (%12,9) yüz yüze eğitime katılma güçlüğü ve/veya İstanbul'un yoğun trafiği ile yolculuk mesafesi uzunluğunun yarattığı sorunlar, bu tercihin nedeni olabilir. Laboratuvarda gerçekleştirilen ve tekrarlanan uygulamalar, öğrencide beceri geliştirmekte olup, bir uygulamaya yönelik eylem basamaklarını hafızada depolamanın, uygulamada yeterlilik sağlamayacağına yönelik bilgi ve deneyim eksikliği de bir grup öğrencinin bu tercihinde etkili olmuş olabilir.

Klinik uygulaması olan ders alıp, bu derslerin uzaktan eğitim ile verilemeyeceğini belirten öğrenci oranı %61,5'tir (Tablo 4). Araştırmamızın bu bulgusu özellikle uygulamalı derslerin uzaktan yapılmasının öğrenciler açısından olumsuz karşılandığını göstermektedir. Klinik uygulamalar öğrencilerin bakım verdiği birey ve ailesi ile etkili iletişim kurma, onlara yönelik bütüncü felsefe temelli (insanın fiziksel, psikolojik, sosyal, spiritüel yönleri ve fizik ve sosyal çevrelerine yönelik) veri toplama, bunları analiz ederek problemlerini tanımlama, çözüme yönelik girişimleri planlayıp uygulama ve sonucunu değerlendirme becerilerini geliştirir. Bu becerilerden bir bölümü ileri teknolojik araç-gereç ile donatılmış bir laboratuvarda geliştirilebilmesine karşın, büyük bir bölümü geliştirilemez. Bu nedenle hem laboratuvar, hem klinik uygulamalı derslerin uzaktan eğitim ile verilmesi mümkün değildir ve öğrencilerin çoğunluğu da bunun farkındadır. Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada da, öğrencilerin çoğunluğu hem teori hem uygulamalı derslerde uzaktan eğitimin yetersiz olacağını belirtmiş ve pandemi sürecinin zorunlu kıldığı uzaktan eğitimdeki yetersiz gelişmelerinin, hızlandırılmış yüz yüze eğitim ile telafi edilmesini önermiştir (Kürtüncü & Kurt, 2020).

Savaş'ın (2021) çalışmasında da öğrencilerin %22,94'ü uzaktan eğitimin faydalı ve verimli olmadığını, oda-

klanma sorunu ve motivasyon eksikliği (%11,15) yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Yapılan diğer çalışmalara bakıldığında da, eş zamanlı sanal derslere katılımda öğrenci ve eğiticilerin genellikle teknik sorunlar yaşadığı (Kalelioğlu, Atan & Çetin, 2016), bu sorunların derse katılım isteğini azalttığı (McBrien, Jones & Cheng 2009), öğrencilerin iletişim ve dikkat toplama sorunu yaşadıkları, eğiticiler hem yüz yüze hem uzaktan eğitim yöntemini tercih ederken, öğrencilerin genellikle yüz yüze eğitimi tercih ettikleri (Kalelioğlu, Atan & Çetin, 2016) görülmüştür.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç olarak, uzaktan eğitimde öğrencilerin bilgisayar ya da tabletinin olmaması, evinde güçlü internet bağlantısının bulunmaması, sık bağlantı kopmaları yaşaması, ders dinlerken dikkatinin başka alanlara kayması, diğer işlerinin derse göre öncelik kazanması, aile üyelerinin yaşam stiline bozulması gibi sorunlar yaşadığı, bağlantı sorunlarının sınavlarda da yaşanması sonucu tekrar sınava girmek zorunda kaldıkları, sınavlarda bağlantı kopukluğu ihtimalinin anksiyete/kaygı yarattığı, tüm bu nedenlerle öğrenmelerinin olumsuz etkilendiği ve yarıdan fazlasının yüz yüze dersleri tercih ettiği belirlenmiştir.

Laboratuvar ve/veya klinik uygulamalı dersler için uygulanan yöntemlerin öğrenmelerine katkısı olduğu ancak yine de yeterli olmadığı ve laboratuvar derslerinin yüz yüze tekrarlanmasını istedikleri, klinik uygulamaların da uzaktan eğitim ile gerçekleştirilemeyeceğini düşündükleri saptanmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda; Sağlık Bilimleri Fakültesinde tüm derslerin uzaktan eğitim ile verilemeyeceği, özellikle laboratuvar ve klinik uygulamalı dersler için uzaktan eğitimin uygun olmadığı, yüz yüze eğitim olmadan yeterli eğitici-öğrenci etkileşiminin gerçekleştirilemeyeceği ve duyuşsal öğrenme ile analiz-sentez yeteneğinin geliştirilemeyeceği, bu nedenle ana dersler yerine bazı destekleyici teorik derslerin hibrit şekilde verilerek, öğrencilerin hem yüz yüze hem uzaktan eğitim şansına sahip olmaları önerilebilir.

KAYNAKLAR

Basilaia, G., Dgebuadze, M., Kantaria, M., Chokhone-

- lidze, G. (2020). Replacing the Classic Learning Form at Universities as an Immediate Response to the COVID-19 Virus Infection in Georgia. *International Journal for Research in Applied Science & Engineering Technology*, 8(3):2321-9653
- Bilgiç, H.G., & Tüzün, H. (2015). Yükseköğretim kurumları web tabanlı uzaktan eğitim programlarında yaşanan sorunlar. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 26-50.
- Buluk, B., Eşitti, B. (2020). Koronavirüs (covid-19) sürecinde uzaktan eğitimin turizm lisans öğrencileri tarafından değerlendirilmesi. *Journal of Awareness*, 5 (3), 285-298.
- Çengel, M. (2004). Uzaktan Eğitimde Öğrenci Başarı ve Memnuniyetini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi: Sakarya Üniversitesi Örneği. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı. Doktora Tezi. Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Hayrettin Evirgen Sakarya
- ÇOMÜ, (2020, 16 Haziran). Uzaktan Eğitimde En Başarılı İkinci Üniversite: ÇOMÜ, <https://www.comu.edu.tr/haber-20041.html>
- Durak G, Çankaya S, İzmirli S. (2020) COVID-19 Pandemi Döneminde Türkiye'deki Üniversitelerin Uzaktan Eğitim Sistemlerinin İncelenmesi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 14 (1), 787-809. Doi: 10.17522/balikesirnef.743080
- Dikmen, S., Bahçeci, F. (2020). Covid-19 Pandemisi Sürecinde Yükseköğretim Kurumlarının Uzaktan Eğitime Yönelik Stratejileri: Fırt Üniversitesi Örneği. *Turkish Journal of Education Studies*, 7(2), 78-98
- Işman, A. (2011). Uzaktan Eğitim. Pegem Akademi. Ankara.
- Kalelioğlu, F., Atan, A., & Çetin, Ç. (2016) Sanal sınıf Ortamında Öğretmen ve Öğrenen Deneyimleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 555-568.
- Karadağ, E., Çiftçi, S. K., Gök, R., Su, A., et al. (2021). Covid-19 Pandemisi Sürecince Üniversitelerin Uzaktan Eğitim Kapasiteleri. *Journal of University Research*, 4 (1), 8-22. <https://doi.org/10.32329/uad.874799>
- Kaya, Z. (2002). Uzaktan eğitim. Pegem Akademi. Ankara.
- Kubilay, G., 2002. Veri toplama yöntem teknik ve araçları. Ed: Erefe. İ. Odak Ofset, 139-168. İstanbul.
- Küntüncü, M., Kurt, A. (2020). Covid-19 Pandemisi Döneminde Hemşirlik Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Konusunda Yaşadıkları Sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 66-77.
- McBrien, J. L., Jones, P., & Cheng, R. (2009) Virtual spaces: Employing a synchronous online classroom to facilitate student engagement in online learning. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 10 (3), (1-17).
- Odabaş, H. (2003). İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim ve Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 17 (1), 22-36.
- Orçanlı, K., & Bekmezci, M. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Covid-19 Pandemisinde Uzaktan Eğitim Algısının Belirlenmesi ve Bazı Demografik Değişkenlerle İlişkisi. *Uluslararası İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 6 (2), 88-108. <https://doi.org/10.29131/uiibd.836277>
- Parlak, Ö. (2007). İnternet Temelli Uzaktan Eğitimde Öğrenci Doyumu Ölçeği. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 6 (11), 53-72.
- Savaş, G. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Covid-19 Salgını Dönemindeki Uzaktan Eğitim Deneyimine Yönelik Algıları. *Yükseköğretim Dergisi*, 11(2 Pt 1), 309-320. <https://doi.org/10.2399/yod.20.744889>